

Reformationen i Sverige och Sveriges avgörande roll i Europa för att bevara den evangeliska tron

[Spara som PDF](#)

Om Gustav Vasa, Karl IX och 70 helt avgörande år för evangelisk tro i Sverige. Om Katolska ligan, Evangeliska unionen, 30-åriga kriget samt Gustav II Adolfs och Karl XII:s avgörande insatser på den europeiska kontinenten till försvar av den evangeliska tron. Beslut och insatser som lade grunden till Guds rika välsignelser över vårt land. Men hur går det för Sverige idag?

Inspelning

Nedan kan du lyssna till en inspelning av denna text.

Klicka på [denna länk](#) för att lyssna om du inte ser en spelare ovan eller högerklicka för att ladda hem ljudfilen (mp3).

Innehåll

- [Inledning](#)
- [Läget före Gustav Vasa i korthet](#)
 - Stockholms blodbad 1520
- [Gustav Eriksson blir kung \(Gustav Vasa\)](#)
 - Riksdagen i Västerås 1527
 - Viktiga beslut och en ny kyrkoordning
 - Följder av den svenska reformationen
- [Uppsala kyrkomöte 1593 och Hertig Karl \(kung Karl IX\)](#)
- [Kortfattat om tiden kring det trettioåriga kriget \(1618-1648\)](#)
 - Den jesuit-styrde kejsaren Ferdinand II
 - Evangeliska unionen

- Katolska ligan
 - Kejsaren Ferdinand III
 - [Gustav II Adolf \(1594-1632\) som räddare av religionsfrihet](#)
 - [Karl XII \(1682-1718\) som räddare av religionsfrihet](#)
 - Läget i Frankrike för de evangelisk-kristna
 - Karl XII griper in!
 - En liten utvikning: Sverige och Ukraina i allians!
 - [Bakgrunden till det svenska kyrkotvångssystemet](#)
 - [Gud välsignade Sverige för landets insatser för reformationen](#)
 - [Hur går det för Sverige idag?](#)
 - "Katolska ligan" i vår tid
 - Vad är lösningen?
 - "Evangeliska unionen" behövs igen!
-

Inledning

Många känner till att Martin Luther den 31

oktober 1517 offentliggjorde sina 95 tester, vilka främst riktade sin udd mot Katolska kyrkans *avlatshandel*. En sådan handel innebär att Kyrkan säljer "nåd", och vid den tiden gick de mesta av dessa inkomster till att finansiera bygget av St. Peterskyrkan i Rom. Från denna dag räknar man att reformationen startade. Sedan spred sig reformationen snabbt till Sverige, inte minst genom bröderna Olaus och Laurentius Petri, som båda var präster och utbildade i Tyskland. När Gustav Vasa blev Sveriges kung 1523 fick reformationen snabbt ett genombrott på grund av en rad olika beslut, beslut som vanligen var grundade i både religiösa, ekonomiska och maktpolitiska motiv. Vilka motiven nu än var så fick denna nyordning i Sverige en mängd positiva konsekvenser, inte minst på sikt. Man kan lätt konstatera att vi svenskar än idag njuter av frukterna från den svenska reformationen, men att vi trots det nu håller på att tappa fotfästet när det gäller förståelsen av till vilken välsignelse denna reformation har varit. Vi har tappat bort tacksamheten till Gud för allt det goda vårt land med tiden fick. Men låt oss börja med att se hur läget var i landet precis före Gustav Vasa.

Läget före Gustav Vasa i korthet

Sverige hade vid 1500-talets början varit katolskt i ca. 500 år. Den katolska kyrkan hade under dessa år inte endast tillförskansat sig stor religiös makt, utan även politisk och ekonomisk. Kyrkan hade samlat på sig stora rikedomar och ägde i början av 1500-talet 20 % av all jord i Sverige; Kronan (staten) ägde endast 6 %. Biskoparna hade fasta platser i riksrådet, de bodde i borgar och slott och hade egna beväpnade styrkor. Det fanns ca. 50 kloster i landet. Kronan var förtärlig och fattig och såg därför möjligheter i Kyrkans rikedomar.

År 1512 hade Sten Sture den yngre blivit vald till

riksföreståndare. År 1515 blev Gustav Trolle vigd till Sveriges ärkebiskop utav påven i Rom. Samtidigt utfärdade påven några bullor (påvliga beslut) som gav ärkebiskopen i Sverige rätten att föra befäl över en väpnad styrka som skulle värna Kyrkans sak i Sverige. Sten Sture den yngre hamnade snabbt i konflikt med ärkebiskopen Trolle som ville se den danska kungen Kristian II på tronen i Sverige (även kallad Kristian Tyrann). Detta ledde till en väpnad konflikt dem emellan, vilket ledde till att Sture avsatte Trolle som ärkebiskop och lät riva hans slott. Under de kommande åren attackerade danskarna Sverige flera gånger, men Sture lyckades stoppa angreppen. När Sture dog i februari 1520 kunde hans änka inte axla sin makes roll, hon gav därför efter för danskarnas påtryckningar om att få tåga in i huvudstaden Stockholm. Förhandlingar fördes och efter ett kungligt skriftligt löfte om amnesti för Kristian II:s motståndare och för de som hade stridit mot honom, överlämnades staden till danskarna i september 1520.

Stockholms blodbad 1520

Den 4 november 1520 kröntes så Kristian II till kung i Sverige. I tre dagar pågick festandet. På den tredje dagen leddes gästerna in i Stora salen på slottet, dörrarna låstes och festen övergick i en summarisk rättegång mot många av de helt överraskade gästerna. Där trädde sedan den återinsatte ärkebiskopen Gustav Trolle in som åklagare. Han hade tidigare tre gånger fallit ner på knä och bett kungen om att få bestraffa dem som burit sig illa åt mot kungen och honom själv. Det var med andra ord Trolle som låg bakom Stockholms blodbad. Den utlovade amnestin hade därmed endast varit ett skådespel. Den 8 november 1520, dagen efter rättegången, påbörjades avrättningarna av de anklagade. Biskopar, adelsmän och deras tjänstefolk halshöggs eller hängdes. Blodet rann utmed Stockholms gator. Omkring 80–100 personer avrättades under några dagar. De anklagade var alla s.k. "Stureanhängare" och anklagelsen var "kätteri" (villolära).

Gustav Eriksson blir kung (Gustav Vasa)

Efter blodbadet i Stockholm kokade ilskan ute i landet. Gustav Eriksson försökte i januari 1521 få igång ett uppror mot kung Kristian II bland folket i Dalarna. Detta misslyckades och Gustav kände sig då tvungen att fly mot Norge. I Lima socken hann några dalkarlar upp honom och bad honom återvända. Dessa män hade nämligen nåtts av nyheten om fortsatta blodbad i flera andra större städer där kung Kristian var på eriksgata och samtidigt gjorde upp med motståndarna. Nu ville dalkarlarna trots allt att Gustav skulle leda ett uppror mot kungen. Gustav valdes snabbt till Dalarnas hövitsman och när fler och fler anslöt sig till honom vann hans styrkor alltmer terräng. I augusti 1521 valdes han till riksföreståndare vid ett möte i Vadstena. Vid det här läget flydde många förnäma män till Danmark, bland dem ärkebiskopen Gustav Trolle – som Gustav Eriksson kallade "*den nya påvens lem och djävulens ståthållare och troll*". År 1523 avsattes Kristian II som kung i Danmark vilket ledde fram till att **Gustav Eriksson kunde väljas till kung i Sverige 6 juni 1523**, alltså kung Gustav Vasa.

Riksdagen i Västerås 1527

På grund av ekonomiska problem i landet samt social och religiös oro, sammankallade Gustav Vasa till en riksdag i Västerås år 1527. Under denna riksdag fattades beslut som började inskränka den Katolska kyrkans makt och ägande av slott, borgar, mark och gods i Sverige. Äganderätten till biskoparnas slott och borgar övergick till Kronan och biskoparnas väpnade grupper begränsades kraftigt. Kyrkans övriga ägande av mark och gods minskades också kraftigt och överfördes till Kronan. Detta innebar att antalet gårdar ägda av Kronan på kort tid ökade från 4000 till 18 000. Nyordningen innebar också att Gustav Vasa gjorde sig själv till den svenska kyrkans överhuvud istället för påven. Under riksdagen bestämdes också att Guds Ord skulle predikas rent och klart, vilket gav utrymme för den lutherska förkunnelsen.

Viktiga beslut och en ny kyrkoordning

År 1529 fastslogs att endast Bibeln skulle vara grunden för kunskap om Gud. 1531 blev Laurentius Petri utsedd till Sveriges första evangelisk-lutherska ärkebiskop. 1536 beslutades att den **svenska** mässan skulle införas i alla landets kyrkor, samtidigt avskaffades bruket av rökelse och smörjelse. 1541 kom Gustav Vasas svenska Bibel ut, vilken främst byggde på Martin Luthers tyska bibelöversättning. 1544 gjordes ändringar av kyrkoritualen i reformatorisk riktning, samtidigt förbjöds helgonkult, pilgrimsfärder och själamässor. År 1571 kom så en ny kyrkoordning som blev den första fullständiga kyrkoordningen och bekännelsetexten under reformationen i Sverige. Den antogs på ett kyrkomöte i Uppsala 1572. År 1593 ägde sedan Svenska kyrkans viktigaste kyrkomöte rum, vilket ledde till att Sverige fortsatte att vara ett land med en evangelisk-luthersk bekännelsekyrka. Under kyrkomötet beslutades bland annat att katolicism och kalvinism skulle förbjudas eftersom dessa lärosystem inte var förenliga med en evangelisk tro (mer om detta viktiga kyrkomöte längre fram).

Följder av den svenska reformationen

Man kan med fog säga att det moderna Sverige fick sin start i och med Gustav Vasas nyordning och genom att reformationen då fick fäste i landet. Reformationen innebar en mängd förändringar inom Kyrkan vilka infördes mycket snabbt. Detta väckte till att börja med motstånd bland olika grupper ute i landet, inte minst bland bönderna. Men en stor fördel var att gudstjänsterna började hållas på svenska från att ha varit på latin. Bibeln, Luthers katekes och många andra böcker översattes också till svenska. Katekesundervisning, husandakter och husförhör började hållas. Dessa var inte en så negativ börda för folket som det ofta framställts, de innebar ju att den evangeliska trons grunder inpräntades i

folket och att en stor del av befolkningen lärde sig att läsa trots att det inte fanns någon reguljär skolgång vid den tiden. Detta bidrog alltså till landets positiva utveckling. Men reformationen bidrog inte endast positivt inom det religiösa och sociala området utan på sikt även inom det politiska och ekonomiska.

Under denna 70-årsperiod som jag här skissat – från det att Gustav Vasa blev kung 1523 och fram till och med Uppsala kyrkomöte 1593 – fattades många viktiga beslut för Sverige, beslut som ledde till en rad viktiga skeenden, och på lång sikt till en ljus framtid för Sverige. Om inte dessa beslut tagits, hade Sverige förmodligen inte varit ett så beskyddat, fritt och välsignat land som det senare blev och fortsatte vara fram till våra dagar. Detta ledde också till att Sverige blev en stormakt som var med och slogs mot katolskt förtryck och imperialism nere på den europeiska kontinenten. Helt klar var detta avgörande för Sveriges evangeliska och välsignade framtid – vilket vi skall gå igenom lite mer längre fram i denna text.

Uppsala kyrkomöte 1593 och Hertig Karl (kung Karl IX)

När Gustav Vasa dog 1560 efterträddes han av sin son Erik XIV. Han efterträddes av sin halvbror Johan III år 1568. Under Johan III:s regeringsår kämpade brodern Hertig Karl (båda alltså söner till Gustav Vasa) med att hindra Johan III:s försök att styra Svenska kyrkan tillbaka till katolicismen. När kung Johan III dog 1592 efterträddes han av sin son Sigismund som hade fått en katolsk uppfostran i Polen. De styrande inom Katolska kyrkan hoppades då att Sverige åter skulle bli katolskt och komma under Katolska kyrkans kontroll. Men när Sigismund kom till makten sammankallade Hertig Karl de förnämsta och mest lärda av prästerskapet i landet till det helt klart viktigaste kyrkomötet i Sveriges historia: Uppsala kyrkomöte år 1593. Samlingen bestod av fyra biskopar och drygt 300 präster. Under mötet fattades dessa beslut:

- Alla lovade att hålla sig till "Guds rena och saliggörande Ord".
- Bibeln och den [Augsburgska bekännelsen](#) (en reformatorisk evangelisk bekännelse) skulle vara normerande för tron och Svenska kyrkan.

- Johan III:s katolskt inspirerade liturgi förkastades, och 1571 års kyrkoordning bekräftades.
- Den blivande kungen (den katolske Sigismund) skulle bekräfta mötets beslut oförändrat vid sin kröning.
- Främmande trosbekännare skulle inte kunna erhålla ämbeten i riket.
- Man beslutade att återöppna Uppsala universitet.
- Kungens kyrkliga roll skulle vara som beskyddare.
- Den enda kyrkliga lära som skulle tillåtas var evangelisk-luthersk tro, medan katolicism, kalvinism och zwinglism förbjöds.

Detta möte kan man säga satte sitt sigill på att Sverige skulle vara ett land med en evangelisk-luthersk tro och kyrka. Reformationen var i och med detta slutligen stadfäst i Sverige.

En ytterligare avgörande händelse vid denna tid, var att Hertig Karl år 1599 – efter maktkamp och inbördeskrig – kunde ta makten från sin brorson Sigismund för att sedan själv tillträda som kung år 1604 med namnet Karl IX. När han dog 1611 tillträdde hans son Gustav Adolf som kung med kunganamnet Gustav II Adolf. Han blev en av Sveriges viktigaste kungar i stormaktssverige och en hjälte i striden mot Katolska kyrkans aggressioner i Europa.

Kortfattat om tiden kring det trettioåriga kriget (1618-1648)

Det tysk-romerska riket var ett katolskt storrike som omfattade stora delar av Europa mellan åren 962 och 1806. När det var som störst ingick länderna Tyskland, Österrike, Slovenien, Schweiz, Belgien, Nederländerna, Luxemburg, Tjeckien, och delar av Frankrike, Italien, Kroatien och Polen. Det tysk-romerska riket styrdes av en kejsare, men påven hade också stor makt. När den uppvaknade evangeliska tron började spridas i och med reformationen, då blev det en väldig fart på Katolska kyrkan: de riskerade ju att förlora både makt och inkomster. Därför började Kyrkan tillsammans med kejsaren och andra grupper motarbeta och förfölja alla dem som tog till sig den evangeliska tron.

Den jesuit-styrde kejsaren Ferdinand II

Kejsaren Ferdinand II levde mellan åren 1578–1637. Han regerade som kejsare i det katolska tysk-romerska kejsardömet från 1619 fram till sin död. Ferdinand II var en av motreformationens främsta kämpar. Han hade uppfostrats av jesuiter och bekämpade ivrigt den evangelisk-lutherska tron. Målet var att stärka både kejsarens och katolicismens makt i det tysk-romerska riket. Ferdinands förtryck av de evangeliskt troende (protestanterna) ledde till inledningen av det trettioåriga kriget, där han vid varje framgång försökte utrota den evangelisk-lutherska tron. Ferdinand II var en fanatisk katolik, och han lät sig vägledas i så gott som alla frågor av sina jesuitiska biktfäder.

Evangeliska unionen

Evangeliska unionen var ett förbund mellan evangelisk-lutherska furstar och städer i tysk-romerska riket mellan åren 1608–1621. Dess syfte var att skydda protestanternas religionsfrihet mot hotet från den katolska motreformationens allt våldsammare aggressioner. Unionen motarbetade alla hierarkiska och icke-protestantiska tendenser inom de olika kyrkorna och arbetade för bevarandet av rättigheter, ära och frihet inom den tyska protestantismen. Unionen strävade också efter att upprätthålla kristen respekt mellan olika samfund och deras medlemmar. Evangeliska unionen hade bland annat kontakt med Nederländerna, England och Sverige. Efter protestanternas nederlag i *slaget vid Vita berget* 1620 – i början av trettioåriga kriget – upplöstes unionen 1621.

Katolska ligan

Katolska ligan var en militärallians mellan katolska furstar och prelater i det tysk-romerska riket 1609–1635 med uppdrag att upprätthålla katolicismen i riket och fungera som motvikt till den Evangeliska unionen.

Under trettioåriga krigets inledningsskede understödde Katolska ligan framgångsrikt den katolske kejsaren med en egen krigshär under ledning av Johann Tilly. Ligan och kejsarens armé vann segrar över "vinterkonungen" Fredrik V av Pfalz vid slaget vid Vita berget 1620 samt över Kristian IV av Danmark vid slaget vid Lutter am Baren Berge 1626. Men kejsarens arméer besegrades stort av vår svenska kung Gustav II Adolf vid *slaget vid Breitenfeld* 1631 (mer om det strax). Efter detta upplöstes Katolska ligan och den upphörde formellt att existera efter freden i Prag 1635.

På grund av svenskarnas strider med Katolska ligan under trettioåriga kriget har ordet "liga" i svenskan blivit ett negativt laddat ord, till skillnad från alla andra språk i Europa.

Kejsaren Ferdinand III

Ferdinand III levde mellan åren 1608–1657 och var tysk-romersk kejsare från 1637 fram till sin död. År 1648 tvingades han under bland annat hot från de svenska styrkorna att sluta den *westfaliska freden*. Svenska trupper hade vid denna tid nått så långt ner i Europa som ända till Prag och Wien. Freden ledde till att det tysk-romerska kejsardömet upplöstes och det trettioåriga kriget tog slut.

Gustav II Adolf (1594-1632) som räddare av religionsfrihet

Utanför den lilla byn Breitenfeld i den tyska delstaten Sachsen står en minnessten rest över *slaget i Breitenfeld* år 1631 och över den svenska kungen Gustav II Adolf. På stenen finns en inskription som på tyska (svenska) lyder:

"Gustav Adolph, Christ und Held, Rettete bei Breitenfeld Glaubensfreiheit für die Welt am 7 September 1631."

"Gustav Adolf, kristen och hjälte, räddade i Breitenfeld **religionsfrihet** 7 september 1631."

I inskriptionens budskap kan vi se en tacksamhet hos

Sachsen befolkning till den svenska kungen Gustav II Adolf och hans armé då de med en helt ny stridstaktik närapå tillintetgjorde den katolska kejsarens armé och

den Katolska ligans krigshär. Vi ser här en tacksamhet som handlade om religionsfrihet, en frihet att utöva den evangeliska tron och därmed en frihet från den Katolska kyrkans korruption, tvång och tyranni. Här finner vi kanske en anledning för oss nutida svenskar att begrunda vilken betydelse det fick att vår svenska kung och många av hans tappra män offrade livet i det trettioåriga kriget. Här finner vi kanske en av flera viktiga orsaker till att Sverige under många år varit så beskyddat och välsignat på många områden. Hur som helst finns en anledning att vara tacksam till Gud över det beskydd, den välsignelse och den trosfrihet som vi än idag åtnjuter i vårt land. Kanske vi – som så ofta – har något att lära av historien när vi upplever olika hot mot vårt land idag. Den djupt evangeliskt troende Gustav II Adolf dog vid slaget i Lützen den 6 november 1632, men svenskarna gick trots det segrande ur striderna.

En viktig sak som kan få oss kristna att ana Guds hand i det Gustav II Adolf och även Karl XII (mer om honom strax) fick utföra för religionsfriheten, det är att före 1600-talet var Sverige en obetydlig nation i Europa. Sverige hade en mycket liten befolkning, landet var förhållandevis underutvecklat och isolerat, och militärt sett var landet en dvärg. Sett ur ett mänskligt perspektiv var det därför helt osannolikt att Sverige skulle kunna bli en stormakt och avgörande kämpe för den evangeliska tron och trosfrihet i Europa. Trots denna ringhet kunde Sverige, med Gustav II Adolf som kung, endast på några årtionden expandera till en kraftfull stormakt som inkluderade stora delar av norra Europa, och på så sätt mota bort de katolska aggressionerna. Här bör vi begrunda det faktum att svaghet och ringhet ofta är en förutsättning för Guds utväljande! Under Gustav II Adolfs tid utvecklades dessutom Sverige oerhört snabbt och mycket inom samhällets alla övriga sektorer.

Karl XII (1682-1718) som räddare av religionsfrihet

Efter Sveriges segrar och det trettioåriga kriget rådde en relativt sett stor religionsfrihet för Europas evangelisk-kristna (protestanterna). Men i mitten av 1670-talet började dessa troende se mörka moln stiga upp i Frankrike.

Läget i Frankrike för de evangelisk-kristna

Frankrikes kung vid denna tid var Ludvig XIV. Han ogillade att Frankrikes evangelisk-kristna (hugenotterna) inte ville underkasta sig den "enda sanna kristendomen", dvs katolicismen. Ludvig var gift med markisinnan de Maintenon som ogillade de evangelisk-kristna **ännu** mer. Vid hennes sida stod Ludvigs bikt-fader, den sluge jesuiten La Chaise. Dessa båda påverkade kung Ludvig XIV

till att gå hårt fram med de evangelisk-kristna i Frankrike. Alla evangeliska kyrkor och skolor skulle förstöras, pastorer skulle antingen lämna landet eller avrättas, många troende tvingades med våldsmedel att omvända sig till katolicismen, och alla barn skulle döpas enligt katolsk sed och uppfostras till katoliker. Inga evangeliska samlingar fick hållas och inga evangeliska lekmän fick lov att lämna landet. Tusentals infångades och avrättades. De avrättade fick inte begravas utan kastades på avskrädeshögar. Trots dessa förföljelser lyckades ändå 300 000 evangelisk-kristna i hemlighet fly från landet. Denna kampanj innebar stora förluster, både materiellt, intellektuellt, moraliskt och andligt för Frankrike. Trots det prisade Frankrikes främste katolska predikant, Bossuet, kung Ludvig med orden: *"denna nya Konstantin, denna nya Karl den store, du har stärkt tron och utrotat kättarna, det är din regeringens värdiga verk!"*. Även i Wien och Rom jublade man.

Men kung Ludvig nöjde sig inte med att utrota den evangeliska tron inom Frankrikes gränser. Han låg även bakom utrotandet av evangelisk-kristna (valdenser) i Piemontes dalar i Italien. Han vände även sin vrede mot tyska gränstrakter. Elsass, Strasbourg, furstendömet Orange, kurfurstendömena Köln och Pfalz, och hela området mellan Mosel, Rhen och Schwarzwald, drabbades av samma återkatolisering som Frankrike. Ludvig XIV fick i denna motreformatoriska kampanj god hjälp från Österrike-Ungern. Detta är ett exempel på den motreformation som Katolska kyrkans män iscensatte en tid efter trettioåriga kriget. MEN DÅ trä

Karl XII griper in!

Allt sedan Gustav II Adolf hade Sverige känt det som sin särskilda utkorelse och plikt att vara den evangeliska trons skyddsmakt i Europa; flera gånger hade svenska trupper gripit in i denna uppgift. Men nu hade hotet från katolicismen blivit starkare än någonsin sedan den tid då "Lejonet från Norden" (Gustav II Adolf) stred för religionsfriheten. Den unge Karl XII hade precis besekrat Danmark, Ryssland, Polen och Sachsen när han som segerherre stod mitt inne i

Tyskland.

Engelsmännen försökte vid denna tid vinna över Karl XII till sin sida i sitt krig mot Spanien. Men det som bekymrade kungen mest var de evangeliska trossyskonens situation i Schlesien, vilka han lovade sin hjälp istället. När Karl XII via sändebud till den strängt katolske kejsaren i Österrike krävde fri religionsutövning för de evangelisk-kristna, fick han kalla handen. Detta gjorde Karl XII rasande. Han svarade då kejsaren att han med vapenmakt skulle se till att kejsaren gav med sig. Men kejsaren var en så fanatisk katolik att han hellre ville gå i krig med Karl XII än att visa evangelisk-kristna tolerans. Vid denna tid var dock England i förbund med Österrike. Den framstående engelske fältherren Marlborough kände mycket väl till den svenska härens slagkraft, vilket fick honom att övertyga kejsaren att Karl XII minsann var mannen att ta hela Österrike om han så ville. Detta fick kejsaren att ge efter för den svenska kungens krav och underteckna ett fördrag som gav de evangelisk-kristna religionsfrihet i Schlesien.

Kort efter detta drog den svenska hären genom Schlesien på sin väg mot Ryssland. Då fann de att mer än 300 evangeliska kyrkor redan hade återlämnats till de evangelisk-kristna. På vägar och gator möttes Karl XII:s här av hänryckta folkskaror som på knä tackade Herren och "*Herrens Gideon, befriaren, frälsaren, det **unga** lejonet från Norden*". Schlesiens befolkning, som under en lång tid inte hade fått fritt utöva sin tro, strömmade till **de svenska truppernas aftonbön** varje kväll. Detta "religionskrig" kan räknas som det främsta bland Sveriges alla sådana krig eftersom det inte ledde till någon som helst blodspillan, men ändå tillförsäkrade människor friheten att tillbe Gud så som de önskade! Detta sägs också vara den sista gång som stormakterna i Europa stod emot varandra för **religionens** skull.

En liten utvikning: Sverige och Ukraina i allians!

När jag skriver denna text i april 2023 är Ukraina utsatt för en militär invasion av Ryssland. I detta har Sverige stöttat Ukraina på flera olika sätt. Det kan därför vara intressant att minnas en parallell från Karl XII:s tid då den ukrainske nationalhjälten Ivan Mazepa ledde ukrainarnas frihetskamp mot Ryssland. Samtidigt befann sig den svenska kungen sig i Ukraina, men i krig med Ryssland. Mazepa sökte då stöd från Karl XII varefter de båda slöt en allians med varandra. Mazepa och hans män följde därefter med de svenska trupperna och stred på den svenska kungens sida vid slaget i Poltava. Som vi alla minns led svenskarna ett stort nederlag i Poltava – mest beroende på att alla delar av den svenska armén inte hade hunnit komma på plats när

svenskarnas anfall påbörjades. Mazepa och Karl XII flydde sedan tillsammans till den då osmanska staden Bender, där Mazepa dog efter en kort tid.

Bakgrunden till det svenska kyrkotvångssystemet

Ibland får vi höra att Sverige minsann hade lika hårda lagar mot "kätter" som de katolska länderna, och att det var många som straffades hårt här. Till exempel brukar det framhållas att den stadga som riksdagen fattade beslut om år 1617 i Örebro utgör ett bevis för att den lutherska intoleransen var lika stor som den katolska. Men detta stämmer inte med historien. Vi skall se vad den ansedda kyrkohistorikern Hjalmar Holmquist avslöjar om detta i sin bok *Tvång, Tolerans, Samverkan*. Där ges vi nämligen en helt annan bild än den jag nämnt här, en bild som uppenbarligen stämmer bättre överens med verkligheten. Skall vi förstå denna hårda *Örebro stadga* måste vi studera orsakerna bakom den.

Efter reformationen arbetade de katolska jesuiterna ("påvens hemliga armé") frenetiskt med att försöka omstörta protestantiska furstendömen och länder i syfte att föra dessa tillbaka till katolicismen och lydnad under påven. Jesuiterna gjorde ingen hemlighet av att de ansåg att "tyrannmord" var rätt och riktigt. De hade därför utfört flera mord och mordförsök på protestantiska regenter och män som var förbundna med dessa regenter. Här är de exempel på katolska mord och mordförsök som Hjalmar Holmquist listar i sin bok: mord på Vilhelm I av Oranien år 1584, mord på Henrik II i Frankrike år 1559, mord på Henrik IV i Frankrike år 1610, flera mordförsök mot Elisabet I i England, krutkonspirationen mot kung Jakob I i England (King James) och Englands parlament år 1604, samt förgiftandet av Ungerns frihetshjälte Stefan Bocskay år 1606. Underrättelser om sådana här händelser skapade en stor fruktan för Katolska kyrkans mörkermän i de nordiska länderna och var en faktor bakom Örebro stadga.

En annan faktor bakom beslutet om strängare religionslagar i Sverige var att flera nordiska studenter som hade studerat vid olika jesuitläroverk på kontinenten, konverterade till katolicismen och sedan i hemlighet bedrev katolsk propaganda i sina nordiska hemländer.

En ytterligare faktor bakom beslutet om strängare religionslagar var att Sverige låg i krig med Polen och att den polske kungen vid denna tid gjorde anspråk på Sveriges krona.

Det var alltså för rikets säkerhet som religionsstadgan kom till i Örebro. I stadgan bestämdes olika straff för de som gick med bud till Polen, som mottog bud från Polen eller försökte dölja sådan information. Den som spred oroande lögn eller sände unga män till att studera på jesuitläroverk omfattades också av stadgan. Stadgan gav alla s.k. "papister" – det vill säga katoliker – tre månader på sig att lämna landet, annars skulle de fängslas. Alla katoliker sågs som spioner för Polens räkning. Att denna stadga **inte** var en generell förordning för att undanröja alla icke evangelisk-lutherska trosinriktningar förstår man av det faktum att stadgan endast skulle vara giltig under den tid som Sverige befann sig i krig med Polen. Stadgan gällde alltså inte andra oönskade trosinriktningar som t.ex. kalvinism.

Örebro stadga ledde endast till en rent *politiskt* motiverad avrättning. Det handlade om en student som hade agerat budbärare åt Polen. Dessutom avrättades två studenter som under sin studietid vid ett jesuitläroverk hade konverterat till katolicismen och sedan hållit detta hemligt, trots att de innehade höga befattningar. Ytterligare en man avrättades för att ha hemlighållit sin konvertering till katolicismen, vilken hade ägt rum när han besökte Polen. Han arbetade som rektor vid en evangelisk skola. Någon ytterligare allvarlig process mot svenska katoliker enligt Örebro stadga är inte känd, enligt Hjalmar Holmquist. Vid denna tid sände dock jesuiterna gång på gång sina förklädda män med uppdraget att bedriva propaganda i Sverige. De som upptäcktes skickades genast ut ur landet.

Syftet med Örebro stadga var alltså att förhindra framgångar för den katolska motreformationen i Sverige och att hindra Polen från att sätta sin kung på tronen i Sverige. Att det inte fanns andra syften förstår man av det faktum att Gustav II Adolf var en stor förespråkare för samvetsfrihet och religionsfrihet. När han drog in med sina trupper i en katolsk stad, beskyddade han den katolska gudstjänsten från störningar, liksom han beskyddade fredliga katolikers liv. Han kunde alltså skilja mellan den aggressiva motreformationen och enskilda katolikers religionsutövning. Gustav II Adolf låg också bakom att Örebro stadga **inte** skulle omfatta andra trosuppfattningar än den katolska, som t.ex. kalvinism.

Tyvärr tog sig den lutherska nitälskan andra intoleranta uttryck inom landet vid flera tillfällen, inte minst bland svenska kyrkomän. Ett exempel är konventikelplakatet som hindrade fromma evangeliska kristna från att samlas i hemmen till bön och bibelstudier, utöver det som varje enskild familj fick göra. Konventikelplakatet gällde mellan åren 1726–1858.

Gud välsignade Sverige för landets insatser för reformationen

Sverige har inte varit i krig på 200 år. Under dessa år växte en evangelisk folkväckelse fram där de troende läste i egna Biblar och fick alltmer klart för sig vad evangeliet verkligen innebär. Det blev till en enorm välsignelse för vårt land! Personligen tror jag inte denna folkväckelse hade varit möjlig utan de händelser och beslut som jag beskrivit här.

Jag och många med mig är övertygade om att denna evangeliska folkväckelse var det som gjorde att Sverige kom så starkt på fötter efter alla krig, och med tiden blev ett av världens rikaste och mest välmående och solidariska länder på vår jord. Jag vågar också tro att Gud särskilt välsignade Sverige för att så många svenskar fick sätta livet till i alla krig som många gånger handlade om just det som folket i Breitenfeld lät rista in på sin minnessten: att det "*räddade religionsfriheten för världen*". Dessa strider stod ju många gånger mellan evangelisk tro på den ena sidan och katolicism och totalitär maktutövning på den andra. Vi som lever i Sverige idag kan alltså vara oerhört tacksamma för våra stora svenska kungar och alla de som kämpade med dem. Visst, dessa kungar var inga helgon, det förekom mycket grymheter, och soldaterna var inte alltigenom gudfruktiga. Men Gud ledde i alla fall allt detta krigande till något gott för vårt land – det är ju helt uppenbart! Därför bör vi vara tacksamma för våra kungar som säkrade reformationen i Sverige och som höll motreformationens mörka krafter långt härifrån. Jag tror flera av våra grannländer också kan vara tacksamma för detta.

Hur går det för Sverige idag?

När jag tittar tillbaka på denna historia och begrundar vilka oerhörda välsignelser Sverige sedan fick ta del av, då är det med sorg jag ser på utvecklingen i vårt land idag, inte minst i kristenheten. Jag tror att i princip allt sådant som nu skrämmer oss och gör oss upprörda, all negativ utveckling, alla hot inifrån och utifrån, främst beror på det andliga avfall som nu sker och som pågått en lång tid. Man kan se att det pågår en *motreformation* i vårt land, ett strävande tillbaka till Rom. Dessa krafter har förvillat, vilselett och korruperat kristenheten till en sådan nivå att Guds välsignelser och beskydd inte längre vilar över oss på samma sätt som tidigare. Dessa aktiviteter pågår idag och växer till i kraft och omfattning. Det är oerhört historielösa, naiva och blinda människor som är delaktiga i dessa förödande aktiviteter!

Samtidigt skall vi vara oerhört tacksamma över att vi lever i ett land som fortfarande är ett av de bästa länderna i världen som man kan leva i! Här är några saker som särskilt bör begrundas: Vårt land har som sagt inte varit i krig på

över 200 år, vilket har inneburit en enorm välsignelse för vårt land! Vi ligger i topp tillsammans med de övriga nordiska länderna när det gäller demokrati, pressfrihet, lycklig befolkning, och dessutom har de nordiska länderna den lägsta nivån av korruption i världen. Vi ligger även högt när det gäller BNP och välstånd. Vi har fantastiska industrier och mycket hög nivå på teknologi och innovationer. För att inte tala om den fantastiska natur vi har, med fyra fantastiska årstider! **MEN**, vi måste i allt detta vara medvetna om att det finns en fara i att vara så välsignade som vi svenskar har varit och fortfarande är. Här utgör det judiska folkets historia en kraftfull varning för oss! Med välstånd kommer inte sällan högmod och självtillräcklighet vilket leder till avfall. Så välståndet vi haft är kanske den främsta anledningen till det avfall vi nu så tragiskt ser i hela vårt land. Vi kan läsa om det judiska folkets öde:

1 Kor 10:1-13: "Bröder, jag vill ni skall veta att alla våra fäder var under molnskyn och att alla gick genom havet. Alla blev i molnskyn och i havet döpta till Mose. Alla åt samma andliga mat och alla drack samma andliga dryck. De drack ur en andlig klippa som följde dem, och den klippan var Kristus. Men de flesta av dem hade Gud inte behag till. De föll och låg kringstridda i öknen. **Det som hände dem har blivit ett varnande exempel för oss**, för att inte vi liksom de skall ha begär till det onda. Bli inte heller avgudadyrkare som en del av dem. Det står ju skrivet: Folket satte sig ner för att äta och dricka och steg upp för att dansa. Låt oss inte heller begå otukt, som en del av dem gjorde, och därför föll tjugotretusen på en enda dag. Och låt oss inte fresta Kristus, som en del av dem gjorde, de dödades av ormar. Knota inte heller, så som en del av dem gjorde, de dödades av fördärvaren. **Det som hände dem tjäna som exempel och skrevs ner för att varna oss som har världens slut inpå oss.** Därför skall den som menar sig stå, se till att han inte faller. Ingen annan frestelse har drabbat er än vad människor får möta. Gud är trofast, han skall inte tillåta att ni frestas över er förmåga, utan när frestelsen kommer, skall han också bereda en utväg, så att ni kan härda ut."

"Katolska ligan" i vår tid

Man skulle kunna använda *Katolska ligan* som en metafor för det som sker inom kristenheten just nu. När jag ser mig runt om i vårt land, tycker jag mig se att här uppstått en "liga" som med sina ansträngningar de facto urvattnar, förvanskar eller tillintetgör den evangeliska tron. Denna liga består av förkunnare och andra

som sprider villoläror, falsk andlighet och mystik som förleder och förblindar evangeliska kristna till att tro att alla kristna trosinriktningar måste enas och att påven är den störste av alla kristna ledare. Varje form av villolära tycks gynna denna utveckling. Som exempel kan nämnas att Troströrelsens villoläror har varit något av en vägröjare för att evangeliska kristna skall öppna sig allt mer för en önskad ekumenik och katolsk religiositet. Samma sak gäller för all form av Toronto-andlighet. Och s.k. "kristen mystik" öppnar genom sina *inre mystika vägar* upp för det samma. Enbart Ulf Ekmans eget intresse för mystik och hans konvertering till katolicismen vittnar ju tydligt om detta. Meditationsgården Bergets konvertering till Katolska kyrkan visar också vart mystiken leder.

När påven Franciskus talade inför USA:s kongress i september 2015 sa han bland annat detta:

"Men det finns en annan frestelse som vi särskilt måste skydda oss mot: den förenklade reduktionismen som ser bara gott eller ont; eller, om man så vill, de rättfärdiga och syndare. Den moderna världen, med dess öppna sår som påverkar så många av våra bröder och systrar, **kräver att vi konfronterar varje form av polarisering** som skulle dela upp det i dessa två läger."

Ja, är man ensam herre på täppan inom den religion som strävar efter att alla skall inordna sig under "Petri stol" – dvs påven själv – då är det klart att man inte vill se någon polarisering, dvs uppdelning i olika samfund. Jag själv är inte ute efter att förbjuda den ena eller andra trosinriktningen; jag håller med folket i Breitenfeld om att religionsfriheten måste försvaras. Var och en skall själv få välja sin väg, men det måste också vara tillåtet att peka ut vad man anser vara i strid med Bibelns lära och vad man anser vara den enda sanna vägen till Gud. I påvens ord anar vi en lust att styra all världens religion in under sig själv. Hade Katolska kyrkan idag haft samma makt som den hade under den mörka medeltiden och även senare, då hade den helt säkert drivit igenom detta envälde med våldsmedel.

Det är också intressant att begrunda det faktum, att förr i tiden slogs svenska biskopar, präster och annat kyrkfolk FÖR den evangeliska tron och MOT katolicism och andra villfarelser. Det såg vi inte minst i Uppsala kyrkomöte år 1593. Idag har de flesta prelater lierat sig med sina forna fiender; man välkomnar katolsk mystik, framgångsteologi, New age eller en liberalism som ligger helt utanför de ramar som Bibeln ger oss kristna.

Vad är lösningen?

Hur skall vi då försvara den tro som vi anser vara den enda sanna? Hur skall vi försvara vårt land mot de inre och yttre hot vi ser? Lösningen finns inte hos det eller det politiska partiet. Det är aldrig partipolitik som i grunden kan förändra ett lands hälsa. Det är vad jag lärt mig från Bibelns berättelser **och** av svensk historia. Men vi kristna skall inte strida med knytnävar, svärd eller gevär. Vi strider med Bibelns sanna ord och med bön till Gud om uppvaknande, väckelse och reformation. Detta ser vi förebilder till i Bibelns berättelser om judarnas avfall och tider av reformation. Det hittar vi även paralleller till i vår egen svenska historia. Lösningen handlar om omvändelse till Gud och hans Ord, till evangeliet om Jesus Kristus och frälsning av nåd allena. Lösningen finns i ett andligt uppvaknande och en ny reformation som ligger i linje med den evangeliska tro som fick Sverige till att bli ett av de mest välmående länderna i världen. Är du en evangeliskt troende kristen bör ditt absoluta fokus vara på att väcka vårt folk för evangeliets budskap. Evangeliet och Guds Ord är ditt svärd, men du måste se till att skärpa det, dvs ta reda på vad evangeliet **verkligen** innebär och även bli ordentligt rotad i Bibelns övriga undervisning. Många kristna har tappat bort evangeliets innebörd och kikar hellre på YouTube än att läsa Bibeln. Så får vi aldrig ett andligt uppvaknande i Sverige. Det är ur enskilda kristnas syndabekännelse, omvändelse, umgänge med Gud i bibelläsning och bön som väckelse kan födas!

"Evangeliska unionen" behövs igen!

Jag tror även att vi behöver en ny "Evangelisk union" i Sverige som står upp mot fördärvet av landets klassiska evangelisk-kristna tro. Vi behöver förena oss i försvaret för den tro som en gång förmedlades genom apostlarna, och som återupplivades i och med reformationen. Mörkret håller på att falla över den evangeliska tron i Sverige, och det påverkar hela landets hälsa. Den svenska evangeliska tron hotas inte enbart av mystik och katolsk tro, den har även blivit våldsamt skadeskjuten av framgångsteologi/trosförkunnelse, Toronto-andlighet, liberalism och mycket annat som importerats från främst USA. Vi behöver därför avslöja mörkrets framfart och samtidigt tända evangeliets ljus. I denna kamp måste vi vara visa, finurliga, ihärdiga och tappra, och vi behöver så klart all Guds hjälp och vägledning i det. Jag tror alltså att Gud välsignar ett sådant arbete om det får ligga under hans befäl. Men utan Honom förmår vi inget av värde. Detta bibelord kanske kan ge inspiration till denna kamp:

2 Kung 22:1-20: "I sitt artonde regeringsår sände kung Josia i väg skrivaren Safan, son till Asalja, Mesullams son, till Herrens hus och sade: 'Gå upp till översteprästen Hilkia och befall honom att göra i ordning de pengar som har kommit in till Herrens hus och som vakterna vid ingången samlat in från folket. Han skall överlämna dem åt de män som tjänstgör som tillsyningsmän vid Herrens hus, och dessa skall ge dem åt de män som arbetar vid Herrens hus för att rusta upp det som är förfallet på huset, nämligen åt timmermännen, byggnadsarbetarna och murarna. Pengarna skall även användas till att köpa in trävirke och huggen sten för att rusta upp huset. Men de skall inte behöva redovisa de pengar de fått, utan de skall få handla på heder och tro.'

Då sade översteprästen Hilkia till skrivaren Safan: 'Jag har funnit lagboken i Herrens hus.' Hilkia gav boken åt Safan och han läste den. Därefter gick sekreteraren Safan in till kungen och lämnade sin redogörelse till honom. Han sade: 'Dina tjänare har tömt ut de pengar som fanns i templet och har överlämnat dem åt de män som tjänstgör som tillsyningsmän vid Herrens hus.' Skrivaren Safan sade också till kungen: 'Prästen Hilkia har gett mig en bok.' Och Safan läste den för kungen.

När kungen hörde lagbokens ord, rev han sönder sina kläder. Och kungen befallde prästen Hilkia och Ahikam, Safans son, och Akbor, Mikajas son, och skrivaren Safan och Asaja, kungens tjänare, och sade: 'Gå och fråga Herren för mig och för folket, ja, för hela Juda, om det som står i denna bok, som man nu har funnit. Ty Herrens vrede är stor, och den är upptänd mot oss därför att våra fäder inte har lyssnat till vad som står i denna bok och inte har gjort allt som är föreskrivet oss.'

Då gick prästen Hilkia och Ahikam, Akbor, Safan och Asaja till profetissan Hulda, hustru till Sallum, klädkammarvaktaren, som var son till Tikva, Harhas son. Hon bodde i Jerusalem, i Nya staden. De talade med henne och hon sade då till dem: 'Så säger Herren, Israels Gud: Säg till den man som har sänt er till mig: Så säger Herren: Se, över denna plats och över dem som bor här skall jag låta olycka komma, alla de ord som står i den bok som Juda kung har läst. De har övergivit mig och tänt offereld åt andra gudar och väckt min vrede genom alla sina händers verk, och därför är min vrede upptänd mot denna plats och skall inte utsläckas. Men till Juda kung, som har sänt er för att fråga Herren, till honom skall ni säga: Så säger Herren, Israels Gud, om de ord

som du har hört: Eftersom ditt hjärta blev mjukt och du ödmjukade dig inför Herren när du hörde vad jag har talat mot denna plats och mot dem som bor här, nämligen att de skall bli ett föremål för häpnad och förbannelse, och eftersom du rev sönder dina kläder och grät inför mig, därför har jag också hört dig, säger Herren. Därför vill jag samla dig till dina fäder och du skall samlas till dem i din grav med frid. Dina ögon skall slippa se all den olycka som jag skall låta komma över denna plats.'

Och de vände tillbaka till kungen med detta svar.”

Vår strid står mot försåtliga villolärer, falsk andlighet, förvärldsligande, flathet och apati. Vårt uppdrag är att återfinna och frita det sanna bibelförankrade evangeliet och att sprida ut det över hela vårt land!

/Lennart

Källor

- *Svensk Historia* – Olle Larsson och Andreas Marklund, Historiska Media
 - *Stormaktstidens soldater i krig, Från sjuåriga kriget till trettioåriga kriget* – Svenskt Militärhistoriskt Bibliotek
 - *Tvång, Tolerans, Samverkan* – Hjalmar Holmquist, 1873-1945, teolog, kyrkohistoriker, professor i kyrkohistoria vid Lunds universitet
 - *Imperiernas fall* – Dick Harrison, professor i historia vid Lunds universitet
 - *Historien om Sverige* - Herman Lindqvist
 - *Nationalencyklopedin* och andra lexikon
 - Bibeln
 - m.m.
-

Läs vidare:

- [Reformationen, Bibeln och folkets uppvaknande](#)
- [Evangeliska kristna vänder ryggen åt reformationen och dess martyrer](#)
- [Trosrörelsen + Katolska kyrkan = Sant!](#)
- [Påkristningen eller avfall? - Se vad statistiken visar](#)